

PAPER DETAILS

TITLE: İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Hareketler: Sistematik Bir Literatür İncelemesi

AUTHORS: Zafer KIYAN

PAGES: 759-779

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/672903>

İletişim Teknolojileri ve Toplumsal Hareketler: Sistematiik Bir Literatür İncelemesi

Communication Technologies and Social Movements: A Systematic Review of Literature

Zafer KIYAN*

Öz

Günümüzde iletişim teknolojileri toplumsal hareketlerde yoğun olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu durum, dünya genelinde araştırmacıların artan ilgisiyle karşılaşmıştır. Literatürde iletişim teknolojilerinin toplumsal hareketlerdeki rolü üzerine hararetili bir tartışmanın olması bu açıdan şaşırtıcı değildir. Bu çalışma, niteliksel ve niceliksel içerik analiz yöntemlerini kullanarak, toplumsal hareketleri iletişim ekseninde ele alan 53 makalenin sistematiik literatür incelemesine ilişkin sonuçları sunmaktadır. Söz konusu çalışmalar beş kategori altında incelenmiştir. Birinci ve ikinci kategorilerde bu çalışmaların hangi toplumsal hareketleri ve hangi iletişim araçlarını analiz ettikleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü ve dördüncü kategorilerde bu çalışmaların hangi metodolojiyi ve hangi veri toplama tekniklerini kullandıkları incelenmiştir. Beşinci kategoride ise bu çalışmaların toplumsal hareketler ve medya arasında nasıl bir ilişki kurduklarına bakılmıştır. Birinci ve ikinci kategoriler altında yapılan sorgulama en fazla Arap Baharı ve Occupy Wall Street protestolarının incelendiğini ve en fazla Twitter'ın analiz edildiğini göstermiştir. Üçüncü ve dördüncü kategoriler altında yapılan araştırma en fazla niceliksel ve niteliksel içerik analiz tekniklerinin kullanıldığını ve en çok sayısal-tabanlı veri toplama tekniklerinin tercih edildiğini ortaya koymuştur. Beşinci ve son kategori altında yapılan inceleme ise medya ve toplumsal hareketler arasında olumlu bir ilişki kurulduğunu göstermiştir.

Anahtar kelimeler: İletişim teknolojileri, Toplumsal hareketler, Twitter, Facebook, Arap Baharı, Occupy Wall Street

Abstract

Communication technologies have become pervasive tools in social movements in recent years. These uses have met with growing researcher's attention around the world. This is why the role of communication technologies in social movements is currently a hot topic in academic circles. Using the qualitative and quantitative content analysis, this study presents the result of a systematic literature review of 53 journal articles that deal with the use of communication technologies in social movements. The literature review was carried out under five categories. In the first and second categories, the emphasis was given to which social movements and communication tools these studies analyze; in the third and fourth categories, their methodologies and data collection techniques were examined; and in the fifth category, the relationship they establish between social movements and media was explored. According to the results, mostly the Arab Spring and Occupy Wall Street protests were examined in these studies and Twitter was analyzed the most. The results also showed that quantitative and qualitative content analysis techniques were used the most in these studies and computational-based data collection techniques were utilized at the highest level. Finally, the results demonstrated a positive relationship between media and social movements in the examined studies.

Keywords: Communication technologies, Social movements, Twitter, Facebook, Arab Spring, Occupy Wall Street

Giriş Yerine: İletişim Araçları ve Toplumsal Hareketler

Toplumsal hareketler yalnızca günümüze değil geçmişe de özgü olaylardır. Ancak, kapsama alanı daha genişlemiş iletişim araçlarının dolayısıyla bu olayları artık daha yaygın, daha yoğun ve daha yakın bir biçimde gözlemleyebiliyoruz. Böylesi bir 'zaman ve mekân sıkışmışlığı' içinde şimdilere özgü toplumsal olayların sembolik ilk kıvılcımı da Tunus'ta parlamıştır. Yoksulluğun kısıracındaki bir gencin, Muhammed Buazizi'nin, yalnızca tezgâhına

* Araş. Gör. Dr., Ankara Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, zkiyan@media.ankara.edu.tr

el konulduğu için değil, aynı zamanda maruz kaldığı şiddeti ve adaletsizliği de protesto etmek için kendisini ateşe vermesiyle başlayan olaylar zinciri önce Mısır'a ardında neredeyse bütün Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasına yayılmıştır. Ancak olaylar olduğu yerde durmamış, bir çarpan etkiyle, benzer toplumsal koşulların yaşandığı coğrafyalara sirayet ederek İspanya ve Yunanistan'ı içine alıp kıta Avrupa'sına oradan da Birleşik Krallığa ve en sonu Birleşik Devletler'e uzanarak Amerika kıtasına kadar ulaşmıştır. Bu arada Türkiye de bu gelişmelerin dışında kal(a)mamıştır.

Toplumsal talepler doğrultusunda benzer ya da farklı görüşteki toplumsal grupların ortak bir hedef etrafında eyleme geçmesiyle somutluk kazanan ve bu nedenle 'toplumsal' nitelik kazanan hareketler (Özen, 2013), yalnızca hareketin nedeni (toplumsal, siyasal, iktisadi ya da çevresel) açısından değil, başlama biçimi, içeriği, failleri, ilerleme süreci ve sonucu bakımından da birden diğereye değişiklik gösterebilmektedir. Fakat sergiledikleri ortak bir özellik bulunmaktadır ki o da iletişimsel bir karaktere sahip olmalarıdır. Bennett & Segerberg (2012), bu duruma bakarak günümüzdeki toplumsal hareketlerin kolektif (collective) olmaktan çıkıp, birleştirici-bağlayıcı (connective) hale geldiği yorumunda bulunmaktadırlar. Yazarlara göre, bu hareket çeşidinin başta gelen özelliği katılımcıların farklı iletişim kanallarını kullanarak harekete dahil olmalarıdır. Buna göre, iletişim araçları harekete katılanlar arasında adeta düğümler oluşturmakta ve onları birbirlerine bağlamaktadır.

Daha yaygın, daha yoğun ve daha yakın hale gelen toplumsal hareketler, akademisyenlerin de ilgisini çekmekte gecikmemiştir. Nitekim toplumsal hareketler daha düne kadar akademide unutulmaya yüz tutmuş bir konu başlığıyken şimdilerde farklı disiplinlerden araştırmacıların ilgi odağı haline gelmiştir. Artan bu ilgi birden fazla araştırma alanını ortaya çıkarmıştır. Buna, yalnızca sosyal bilimler alanı değil, uygulamalı bilimler alanı da dahildir. Örneğin, son dönemde matematikçiler, özellikle de sosyal ağ analiz tekniğini kullanarak, toplumsal eylemlere katılmanın algoritmik öğelerini açığa çıkarma çabası içindedirler. İletişim alanı da bu alanlardan biridir ve konuya olan ilgi yukarıda belirttiğimiz ortak özellik nedeniyle son derece yükündür. Toplumsal hareketleri iletişim araçları ekseninde inceleyen çalışmaların bu yoğunluğu, daha şimdiden geniş sayılabilecek bir literatürün oluşumuna katkıda bulunmuştur.

Bu çalışma, temsil edici bir örneklem çerçevesinde, söz konusu literatürü iletişimsel nitelik ve nicelikleri açısından çözümlemeyi amaçlamaktadır. Bu durumda, eldeki çalışmayı sistematik bir literatür incelemesi olarak tanımlamak yanlış olmayacaktır. Literatür incelemeleri birden fazla çalışmanın sonuçlarını bir araya getirme olanağına sahiptir, ancak değerlendirmeye dahil edilen çalışma sayısı arttıkça, ulaşılan bulguların sayısı da doğru orantılı olarak artmakta ve her an kaotik bir sonuçla karşı karşıya kalma riski büyümektedir. Çalışmada bu sorunun üstesinden gelebilmek için beş kategori oluşturulmuş ve mevcut literatür bu kategorilere göre incelenmiştir. Buna göre, birinci ve ikinci kategorilerde bu çalışmaların hangi toplumsal hareketleri ve hangi iletişim araçlarını analiz ettikleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü ve dördüncü kategorilerde bu çalışmaların hangi metodolojiyi ve hangi veri toplama tekniklerini kullandıkları incelenmiştir. Beşinci kategoride ise bu çalışmaların toplumsal hareketlerle medyayı nasıl ilişkilendirdiklerine bakılmıştır.

Kapsam

Bu çalışmanın kapsamı, birden fazla sınırlamaya tabi tutularak oluşturulmuştur. Öncelikle, ilgili literatürde toplumsal hareketler ve siyasal katılım arasında sınırları kalın çizgilerle belirlenmiş bir ayırım bulunmadığını belirtmemiz gerekir. Özgül bir örnek olarak, siyasal katılım üzerine geniş bir literatür oluşmuştur (Boulianne, 2015). Ancak, genel eğilim, Boyle ve Schmier'in (2009) çalışmasında olduğu gibi, ikisini birlikte ele almak yönündedir. Bu çalışmada da benzer bir tutumla ikisi arasında bir ayırım yapılmamıştır. Ancak, özel olarak

medyanın, daha çok da sosyal medyanın oy verme davranışları üzerindeki etkisini inceleyen (örneğin, bkz. Theocharis & Lowe, 2015) ya da siyasal parti kampanyalarındaki rolüne odaklanan (örneğin, bkz. Bode & Dalrymple, 2014) çalışmalar, toplumsal hareketlerle gevşek bağlantıları nedeniyle dikkate alınmamıştır. Bunun yerine, herhangi bir toplumsal harekete dâhil olmayı, siyasal katılım perspektifinden inceleyen çalışmalar (örneğin, bkz. Segesten & Bossetta, 2017) göz önünde bulundurulmuştur.

Diğer taraftan, yalnızca uluslararası hakemli dergilerde yayınlanmış makaleler çalışmanın kapsamına dahil edilmiştir. Kuşkusuz bunun başta gelen nedeni, hakemli dergilerin hâlâ akademik dünyada bilgi üretiminin merkezinde yer almalarıdır. Dergilerin seçiminde tarandıkları dizinler dikkate alınmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, dergilerin ISI Web of Science ve SCOPUS gibi tanınmış dizinlerde olmasına özen gösterilmiştir. Yine de analize konu olan makalelerin tümünün bu kapsama girmediğini belirtmemiz gerekir. Yeri gelmişken, İngilizce dışında kalan dillerdeki makalelerin de kapsam dışında tutulduğunu belirtmeliyiz. Bunun başlıca nedeni, yazarın diğer dillerdeki yetersizliğidir. Ayrıca ilgili literatürün İngilizce dilinde yoğunlaşmış olması da bu sınırlandırmada etkili olmuştur. Bu durumda, Türkçe yazılmış makaleler de zorunlu olarak kapsam dışı kalmıştır.

Çalışmanın yalnızca makalelere odaklanmış olması, Castells (2015), Carty (2015) ve Gerbaudo (2012) gibi isimlerin çalışmalarının da dâhil olduğu birçok kitabın inceleme dışı kalmasına neden olmuştur. Bu tercihin başta gelen nedeni, eldeki çalışmanın sınırlılığıdır. Gerçekten de onlarca kitabın zengin içeriğini bir makalenin sınırları içerisinde kalarak ele alıp incelemek son derece zordur. Kitap bölümlerinin de kapsam dışı kalması benzer bir gerekçeyledir. Bu açıdan, başta Price & Sabido (2016) olmak üzere, diğer birçok derleme kaynak çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Konferans bildirileri de kapsam dışında tutulmuştur, ancak farklı bir gerekçeyle. Günümüzde gerek ulusal gerekse de uluslararası konferanslar, bilginin üretildiği platformlar olmaktan giderek uzaklaşmaktadırlar. Bunun nedeni, konferansların giderek yüksek katılım ücretlerinin talep edildiği ve böylece ticarileşmiş bir bilim dünyasının ayrılmaz parçası haline gelmeleri değildir yalnızca. Daha da önemlisi, katılımcıların bu eğilime ayak uydurmaları ve bu türden konferansları atama koşullarını hızlıca ve kolay yoldan karşılayabilecekleri araçlar olarak görmeleridir. Aslında birbirini besleyen bu iki olgu, yazınsal çalışmalarda nitelik kaybına yol açmaktadır. Diğer taraftan, konferans bildirilerinin tam metinlerine ulaşmak da her zaman olanaklı olmamaktadır. Özetlemeye çalıştığımız bu ve benzeri gerekçelerle konferans bildirilerine dayalı literatür bu çalışmanın kapsamı dışında tutulmuştur.

Sonuç olarak, söz konusu sınırlamalar eşliğinde bu çalışma, uluslararası hakemli dergilerde İngilizce dilinde yayınlanmış 53 makaleyi kapsamaktadır.

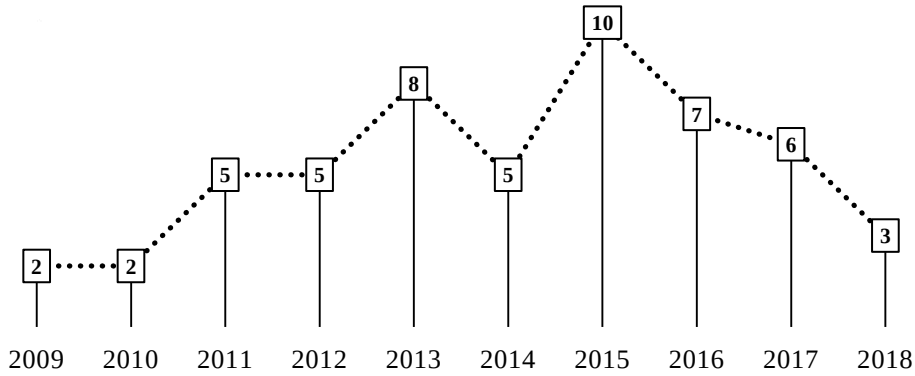
Araştırma Tasarımı ve Yöntem

Bu çalışmanın nihai biçimine dört ayrı aşamadan geçilerek ulaşılmıştır. İlk aşamada, çalışmanın planlaması yapılmıştır. Bu aşamada, öncelikli olarak çalışmanın amacı belirlenmiş ardından örneklemin oluşturulmasında hangi ölçütlerin esas alınacağına, verinin nasıl toplanacağına ve bulgulara ulaşmada hangi analiz yöntem(ler)inin kullanılacağına karar verilmiştir. Yapılan bu planlamaya uygun olarak ikinci aşamada veriler toplanmıştır. Buna göre, daha önce yapılmış olan benzer çalışmalarda (Boulianne, 2015; Jungherr, 2016) olduğu gibi, dergiler başta olmak üzere akademik veri tabanlarından (örneğin, Elsevier, Sage, Taylor&Francis, JStor, Google Akademik vb.) yararlanılmıştır. Makaleler, söz konusu veri tabanlarında, *social movement* (toplumsal hareket), *protest movement* (protesto hareketi) *communication technologies and social movements* (iletişim araçları ve toplumsal hareketler), *media and social movement* (medya ve toplumsal hareket), *media in social movements*

(toplumsal hareketlerde medya), *the role of media in social movements* (medyanın toplumsal hareketlerdeki rolü) gibi anahtar kelime ve kavram setleri kullanılarak elde edilmiştir.

Çalışmanın örneklemini oluşturacak makalelerin seçiminde herhangi bir tarih aralığına bağlı kalınmamıştır. Buna karşın, en eski makalenin tarihi, toplumsal hareketlerin yaygınlaşma süreciyle ilginç bir biçimde örtüşerek 2009 olmuştur. Bu, Tunus'ta ilk hareketin başladığı tarihe denk düşmektedir ki bundan sonra toplumsal hareketlerin sayısında hızlı bir artış gerçekleşmiştir. Bu amaçla hazırlanan Grafik 1, incelenen makalelerin tarihsel dağılımını göstermektedir. Buna göre, toplumsal hareketleri konu alan akademik makalelerde yoğunlaşma 2015 yılında gerçekleşmiş görünmektedir. Bu durumun olası nedenleri arasında, Arap Baharı protestolarının yaygınlık kazanması, belirli bir görünürlük düzeyine ulaşması, buna bağlı olarak, özellikle 2010'dan sonra, toplumsal hareketlerin iletişimsel tarzının Avrupa'da ve ABD'de eş zamanlı olarak örnek alınır hale gelmesidir.

Grafik 1: Makalelerin tarihlere göre dağılımı

Öte yandan, makalelerin seçiminde, coğrafi anlamda da herhangi bir sınırlamaya gidilmemiştir. Böylece, ele alınan toplumsal hareketler, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da baş gösteren Arap Baharı protestolarından, İspanya'da Indignados'a (Öfkeli Hareketi), Amerika'da Occupy Wall Street'e ve en sonunda Türkiye'de Gezi Parkı'na uzanarak geniş bir ölçeğe yayılmıştır. Bu tercih, toplumsal hareketleri inceleyen çalışmaların birbirlerinden nasıl farklılaştığını görmek açısından oldukça yararlı olmuştur. Tarama sonucunda ulaşılan makaleler gözden geçirilmiş, ilgisiz olanlar elenmiştir. İncelenmeye değer bulunan makaleler ise kartopu (snowball) örneklem seçim tekniğinden yararlanılarak daha detaylı bir gözden geçirme sürecine tabi tutulmuştur. Bu süreçte, makalelerin kaynakçaları taranmış, atıf alan makaleler seçilmiştir. Yanı sıra, Google taraması yapılarak yazarların (erişilebilir durumdaki) özgeçmiş bilgilerine ulaşılmıştır. Bu yolla, yazarların aynı konuda başka bir çalışmasının olup olmadığına bakılmıştır.

Üçüncü aşamada, örnekleme dahil edilerek ana veri kaynağı konumuna gelen makaleler, Bengtsson'ın (2016) kendi çalışmasında anlattığı hat takip edilerek incelenmiştir. Buna göre, her bir makale kodlanmış ve önceden belirlenen kategoriler dikkate alınarak analiz edilmiştir¹. Söz konusu kategoriler, daha önce işaret edildiği gibi beş ana başlıkta toplanmaktadır: 1.) Mevcut literatürün bir parçasını oluşturan makale hangi toplumsal hareketi incelemektedir, 2.) Bu incelemede hangi araştırma tekniğini kullanmaktadır, 3.) Hangi iletişim aracını analiz etmektedir, 4.) Bu analizinde hangi metodolojiyi kullanmaktadır,

¹ Literatür taramasına ilişkin incelemenin toplu görünümü Ek 1'de yer alan tabloda görülebilir.

5.) Toplumsal hareketlerle medya arasında ne tür bir ilişki kurmaktadır. Bu kategoriler altında makaleler analiz edilirken hem nicel hem de nitel içerik analiz yöntemleri kullanılmıştır. İçerik analizi, yöntem olarak yalnızca nicel verilerin sınanmasında değil, aynı zamanda yaklaşımların ya da kavrayışların yorumlanmasında da kullanılabilir. Bu bağlamda, nicel içerik analizi makalelerdeki temel kategorileri nicel olarak belirleme ve onları sayısal ifadelerle sunma olanağı tanırken, nitel içerik çözümlemesi, niceliğin belirli sözcükler ya da temalar biçiminde somutlaştığı bu kategorilerden nitel yorumlar çıkarma olanağı vermiştir (Bengtsson, 2016, s. 10).

Son aşamada ise, ulaşılan bulgular beş başlık altında toplanarak irdelenmiştir. Bu kapsamda, öncelikle toplumsal hareketlerin coğrafi dağılımı üzerinde durulmuştur, ardından toplumsal hareketlerde iletişim araçlarının kullanımına odaklanılmıştır, sonrasında metodolojik yönelimler incelenmiştir, bundan sonra ise kullanılan veri toplama teknikleri gözden geçirilmiş ve medyanın rolü ele alınmıştır.

Bulgular

Toplumsal Hareketlerin Coğrafi Dağılımı

Toplumsal hareketler otoriter rejimlerde olduğu kadar, demokratik olduğu varsayılan coğrafyalarda ya da ülkelerde de ortaya çıkabilmektedir. Literatür incelemesinin Tablo 1’de yer alan sonuçları bunu destekler niteliktedir.

Buna göre, Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyasında baş gösteren protestolar literatürün öncelikli yoğunlaşma alanını oluşturmaktadır. Araştırmacılar (örneğin, bkz., Ahy, 2016; Comunello & Anzera, 2012; Eltantawy & Wiest, 2011; Kharroub & Bas, 2016; Lotan vd., 2011; Tudoroiu, 2014), Arap Baharı sürecini oldukça yoğun şekilde ele alırken, İran’da 2009 Başkanlık seçimleriyle birlikte ortaya çıkan ve sonra ‘Yeşil Devrim’ adını alan hareketi de araştırmışlardır (Ketabchia, Asadpourab & Tabatabaiea, 2013). Amerika kıtası yoğunlaşmanın bir diğer alanını oluşturmaktadır. Bu yoğunlaşmanın coğrafi dağılımına bakıldığında, araştırmacıların (örneğin, bkz., Adi, 2015; Park, Lim & Park, 2015; Suh, Vasi & Chang, 2017; Theocharis vd., 2015; Thorson vd., 2013; Tremayne, 2014), öncelikle ABD’deki Occupy Wall Street protestolarına eğildiği, fakat Meksika, Şili ve Brezilya’daki isyanları da inceledikleri görülmektedir (Bellei, Cabalin & Orellana, 2014; Harlow, 2011; Harlow vd., 2017; Scherman, Arriagada & Valenzuela, 2015; Spiro & Monroy-Hernandez, 2016). İlginç bir biçimde, Latin Amerika ülkelerinde ortaya çıkan protestoların ağırlığını öğrenci hareketleri oluşturmaktadır. İlgili makalelerde bunun başlıca nedeni olarak bu ülkelerin son yıllarda neo-liberal politikalarla tanışmaları ve diğer birçok kamu hizmeti yanında eğitimin de özelleşmesine tanık olmaları gösterilmektedir. Özellikle eğitim ücretlerinin yüksekliği, öğrencileri protesto hareketlerine yöneltmiş görünmektedir.

Türkiye’de 2013’te başlayan Gezi Parkı protestoları (Chrona & Bee, 2017; Giglou, d’Haenens & Ogan, 2016; Nefes, 2017; Oz, 2016; Smith, Men & Al-Sinan, 2015; Vatikiotis & Yörük, 2016) ve Avrupa’da ortaya çıkan hareketler, özellikle İspanya’da Indignados (Borge- Holthoefer vd., 2011; González-Bailón, Borge-Holthoefer & Moreno, 2013; González-Bailón & Wang, 2016; Kyriakidou & Osuna, 2017), Yunanistan’da Aganaktismenoi (Theocharis vd., 2015; Kyriakidou & Osuna, 2017) ve İngiltere’deki ayaklanmalar (Hensby, 2017; Procter, Vis & Voss, 2013; Theocharis, 2013) yoğunlaşmanın diğer alanlarını oluşturmaktadır. Araştırmacılar, ayrıca, Uzak Doğu’daki (Chen, Ping & Chen, 2015; Lee, 2018; Lee, So & Leung, 2015; Liu, 2015) ve Afrika kıtasındaki hareketleri de (Olorunnisola & Martin, 2013) incelemişlerdir.

Bütün bu sonuçların bir bütün olarak yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde, en fazla ele alınan toplumsal hareketin yüzde 19 ile Arap Baharı olduğu görülmektedir. Onu yüzde 17 ile

Occupy Wall Street, yüzde 10 ile Gezi Parkı ve yüzde 8 ile Indignados takip etmektedir. Bunların dışındaki hareketler ise yüzde 2 ila 3 oranında kalmışlardır. Bu başlık altında, ayrıca, toplumsal hareketlerin coğrafi dağılımıyla onu inceleyen araştırmacıların yerleşim yeri arasında bir örtüşme olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda, toplumsal hareketin ortaya çıktığı ülkeyle onu analiz eden yazar ya da yazarların yerleşim yeri arasında nasıl bir ilişki olduğuna bakılmıştır. Bunun için, yazarların bağlı oldukları üniversiteler belirlenmeye çalışılmıştır. Bu belirleme sonucunda yüzde 51 oranında bir örtüşmenin olduğu görülmüştür. Ancak bu nicel bulgu, araştırmacıların kendilerine yakın toplumsal hareketleri incelemeye daha eğilimli oldukları yönlü bir değerlendirme için yeterli değildir. Örneğin, Gezi Parkı protestolarının incelendiği altı çalışmadan yalnızca birisi Türkiye’de yerleşik bir üniversitedeki araştırmacılar tarafından analiz edilmiştir.

Tablo 1: Coğrafi dağılımına göre toplumsal hareketler ve analiz sıklığı

Coğrafya	Toplumsal Hareketler	Analiz Sıklığı
Ortadoğu ve Kuzey Afrika Coğrafyası		
	Arap Baharı	19%
	Yeşil Devrim (İran)	2%
Amerika Kıtası		
	Occupy Wall Street (ABD)	17%
	2011 Protestoları (Şili)	3%
	G20 Protestoları (ABD)	2%
	Ayotzinapa Protestoları (Meksika)	2%
	Öğrenci İsyanları (Meksika)	2%
	Zapatista Hareketi (Meksika)	2%
	I'm 32 Hareketi (Meksika)	2%
	InternetNecesario Hareketi (Meksika)	2%
	Otobüs Protestoları (Brezilya)	2%
	Rodirgo Rosenberg Protestoları (Guatemala)	2%
Avrupa		
	Gezi Parkı Protestoları (Türkiye)*	10%
	Indignados (İspanya)	8%
	Öğrenci Hareketleri (İngiltere)	3%
	Aganaktismenoi Protestoları (Yunanistan)	3%
	Tottenham Ayaklanmaları	2%
	G8 Protestoları (İtalya)	2%
	Küresel Adalet Hareketi (İtalya)	2%
	Bolkestein Gösterileri (İtalya)	2%
	Blockupy Protestoları (Almanya)	2%
	Gamonal Protestoları (İspanya)	2%
	Gül Yürüyüşü (Norveç)	2%
Asya-Pasifik		
	Şemsiye Hareketi (Hong Kong)	3%
	Wenzhou Hareketi (Çin)	2%
	Sunflower Hareketi (Tayvan)	2%
Afrika		

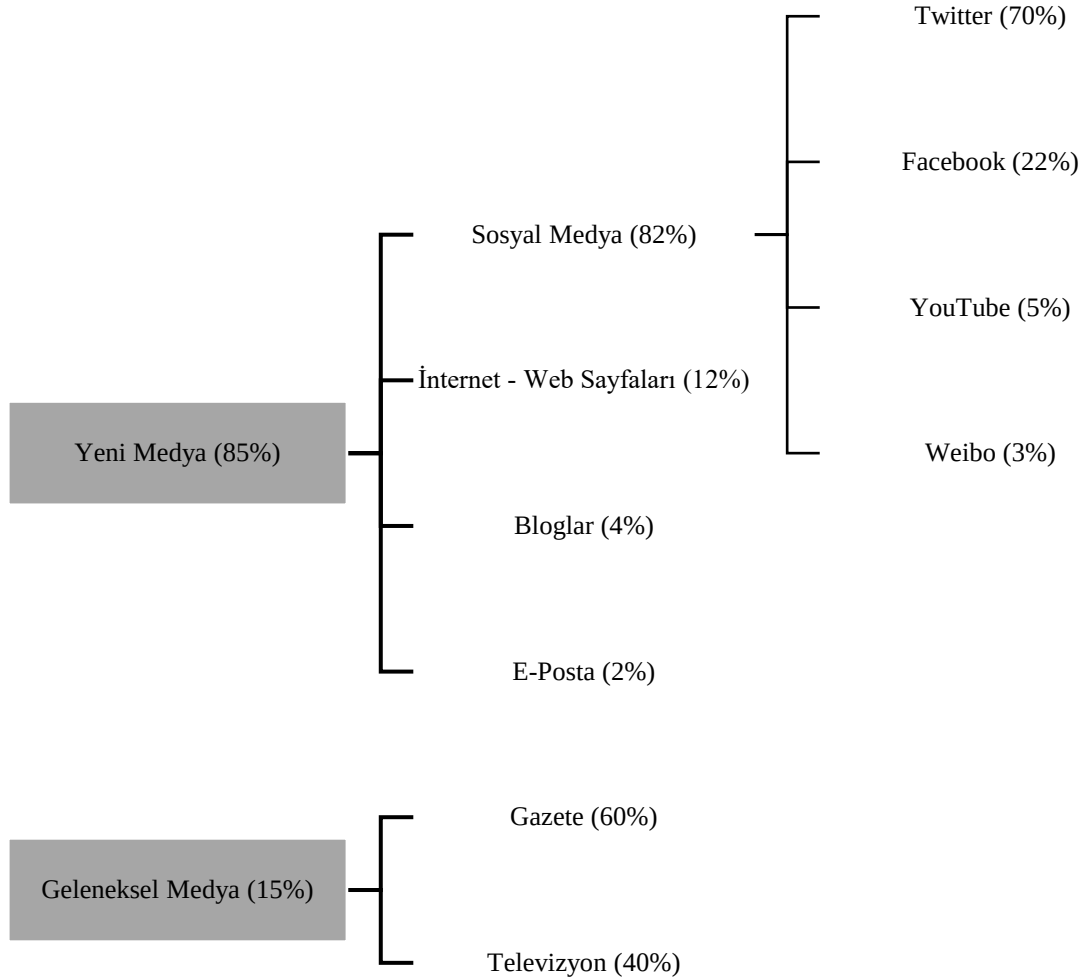
	Sweto ve Rwanda Hareketi (Güney Afrika)	2%
	Kenya Protestoları (Kenya)	2%

* Literatürde Gezi Parkı genel bir eğilim olarak Avrupa coğrafyasında ortaya çıkan bir toplumsal hareket olarak ele alındığı için burada da Türkiye Avrupa coğrafyası içerisine yerleştirilmiştir.

Toplumsal Hareketler ve İletişim Araçları

Son dönem çalışmalarını toplumsal hareketlere ayıran Castells (2015, s. 15), toplumsal hareketlerin her zaman özel iletişim biçimlerine bağlı olduğunu belirtmektedir. Araçsalıcı yönü ağır basan bu bakışa göre, mevcut iletişim aracı ne ise o araç toplumsal harekete bir çeşit iletişimsel karakter kazandırabilmektedir. Bugün kullanıcı sayısı üç milyarı geçmiş olan sosyal medya (We Are Social, 2018) araştırmacıların üzerinde durdukları ana iletişim mecrası olsa da, toplumsal hareketler, toplumsal yaşamın-karşılıklı etkileşimin iletişimsel doğasına uygun olarak, sosyal medyadan önce de ele alınmış ve incelenmiştir. Bunun nedeni aktivistlerin, resmi-kurumsal örgütlenmelerin güçlü iletişimsel kapasitelerinin kapsama alanı karşısında kendi zayıf kapasitelerinin kapsama alanını ancak farklı iletişim kanallarını kullanarak genişletebilmeleri ve bu sayede bir araya gelebilip, protesto gösterilerinde bulunabilmeleridir (Sandoval-Almazan & Gil-Garcia, 2014: 366). Nitekim, Ukrayna’da 2004’teki cumhurbaşkanlığı seçiminden hemen sonra başlayan ve daha sonra ‘Turuncu Devrimi’ adını alacak olan protestolarda, göstericiler SMS teknolojisini kullanmışlardır (Diamond, 2016, s. 141). SMS, 2005’te Başbakan Rafic Hariri suikastından sonra Lübnan’da başlayan ve daha sonra ‘Sedir Devrimi’ olarak adlandırılan protestolarda da sıklıkla kullanılan önemli araçlardan birisi olmuştur (Jaafar & Stephan, 2009: 171). 2008’de Malezya’da yapılan genel seçimlerde ise muhalifler Başbakan Abdullah Ahmad Badawi’yi iktidardan indirebilmek için bloglar üzerinden organize olmuşlardı (Hopkins, 2014).

Öte yandan, günümüzün İnternet’e bağlanma özellikli ‘akıllı’ mobil telefonlarına sosyal medya uygulamalarının kolaylıkla indirilebilir olması, aktivistler arasındaki iletişimi zaman ve mekân sınırlamalarından olabildiğince kurtararak kolaylaştırmış, hızlandırmış ve yoğunlaştırmıştır (Edwards, 2014, s. 157). Örneğin, kullanıcılar, internete bağlı mobil telefonları üzerinden Twitter ya da Facebook gibi sosyal ağ sitelerini kullanarak mesaj, fotoğraf ya da video gibi medya içerikleri üretip, bunları birbirleriyle anlık olarak paylaşabilmektedirler. Üstelik kullanıcılar bu içerikleri, Castells’in (2009, s. 57) ‘mass self-communication’ olarak kavramsallaştırdığı biçimiyle, aynı anda bireysel ya da kitlesel ölçekte diğer kullanıcılara gönderebilmektedirler. Günümüzün toplumsal hareketlerinde (özellikle yeni) iletişim teknolojilerinin yoğun olarak kullanılmasının olası nedeni, araçsalıcı yaklaşımın iletişime teknoloji odaklı bakışından çok, bu araçların zaten bireylerin sahip olup, kullanabilecekleri düzeyde ucuzlamış, basitleşmiş, taşınabilir ve İnternet’e bağlanılabilir tüketici elektroniği olarak üretilmiş olmalarıdır. Kısacası, yeni iletişim teknolojileriyle insanlar, bu esnek örgütlenme biçimlerini yaşama geçirmenin yeni yollarını kendileri keşfetmişlerdir. Nitekim bu olasılık, ilgili literatürde karşılığını bulmuş görünmektedir.

Grafik 2: Analiz edilen iletişim araçları

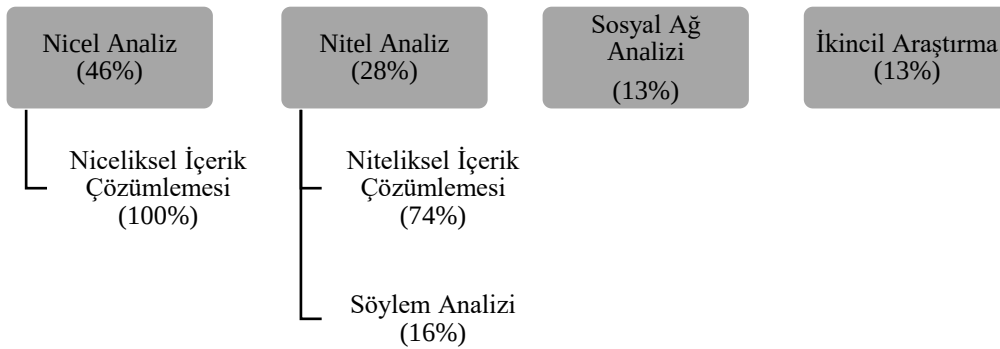
Grafik 2’de görülebileceği üzere, ilgili literatür geleneksel medyadan (15%) çok yeni medya üzerinde (85%) yoğunlaşmıştır. Geleneksel medya söz konusu olduğunda, araştırmacılar (Kyriakidou & Osuna, 2017; Olorunnisola & Martin, 2013; Oz, 2016; Vatikiotis ve Yörük, 2016) gazete ve televizyonu analiz etmişlerdir. Yeni medya açısından ele alındığında ise sosyal medya (82%) en çok incelenen iletişim mecrası olmuştur. Bu yeni iletişim mecrasında araştırmacıların (Örneğin, bkz., Adi, 2015; Bennett, Segerberg & Walker, 2014; Earl vd., 2013; González-Bailón, Borge-Holthoefer & Moreno, 2013; Hermida & Hernandez-Santaolalla, 2018; Neumayer & Rossi, 2018; Scherman, Arriagada & Valenzuela, 2015; Smith, Men & Al-Sinan, 2015; Steinert-Threlkeld vd., 2015) üzerinde en fazla yoğunlaştıkları araç Twitter olmuştur. Bu durumda Twitter’ın protestocular tarafından daha sıklıkla kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Araştırmacılar açısından bakıldığında ise

Twitter'ın en fazla inceleme konusu yapılan yanının kullanıcı tweetleri olduğu görülmektedir. Bu yeni mecra, Twitter'dan sonra araştırmacıların (örneğin, bkz., Chen, Ping & Chen, 2015; Chrona & Bee, 2017; Harlow, 2011; Harlow vd., 2017; Hensby, 2017; Lee, So & Leung, 2015; Suh, Vasi & Chang, 2017) ilgisini çeken ikinci araç, Facebook olmuştur. Facebook'un, en fazla inceleme konusu yapılan yanları ise sayfaları ve kullanıcı gruplarıdır. Araştırmacıların yeni medyadaki araçsal tercihleri anlamında üçüncü sırayı YouTube (Park, Lim & Park, 2015; Thorson vd., 2013) almaktadır. YouTube söz konusu olduğunda, bu aracın genel özelliğiyle orantılı olarak, ya doğrudan video içerikleri ya da bu video içeriklerine yapılan yorumlar çözümlenmişlerdir. Asya-Pasifik coğrafyasından araştırmacıların (Liu, 2015) incelediği Twitter benzeri bir mikro-blog platformu olan Weibo ise son sırada yer almaktadır.

Toplumsal Hareketlerin Analizi: Metodolojik Yönelimler

Bu çalışma kapsamında ele alınan makalelerin metodolojik yönelimi temelde iki başlık altında toplanmaktadır: Teorik çalışmalar ve Araştırma makaleleri. Teorik çalışmalar, toplumsal hareketleri kavramsal bir çerçeve içinde ya da betimsel düzeyde incelerken; araştırma makaleleri, toplumsal hareketleri nitel ya da nicel veriler ışığında analiz etmektedirler. Literatür incelemesinden elde edilen verilere göre, araştırma makaleleri (85%) teorik çalışmalara göre (15%) büyük bir ağırlığa sahiptir. Bu ayrışma, ilgili literatürün metodolojik tercihinin ağırlıklı olarak araştırma makaleleri yönünde olduğunu ortaya koymaktadır.

Grafik 3: Kullanılan metodolojiler

Bu iki metodolojik yönelimin, kendi içindeki dağılıma bakıldığında, teorik çalışmaların (örneğin, bkz. Costanza-Chock, 2012; Lim, 2012; Rane & Salem, 2012; Tudoroiu, 2014; Wolfsfeld, Segev & Sheaffer, 2013) ikincil araştırma (secondary research) ya da 'masa başı araştırma' (desk research) olarak tanımlanan yöntemleri kullandıkları görülmektedir. Araştırma makalelerinde ise ağırlıklı olarak nicel ve nitel yöntemlerin ya tek başlarına ya da birlikte tercih edildiği görülmüştür. Buna göre, kimi araştırmacılar (örneğin, bkz., Calderaro, 2010; González-Bailón, Borge-Holthoefer & Moreno, 2013; Harlow vd., 2017; Kharroub & Bas, 2016; Lotan vd., 2011; Neumayer & Rossi, 2018; Spiro & Monroy-Hernandez, 2016; Steinert-Threlkeld vd., 2015; Suh, Vasi & Chang, 2017) nicel yöntemlere başvururken, kimileri (örneğin, bkz., Ahy, 2016; Eltantawy & Wiest, 2011; Harlow, 2011; Hensby, 2017; Kavada, 2015; Procter, Vis & Voss, 2013; Smith, Men & Al-Sinan, 2015) nitel yöntemlere başvurmuşlar, kimileri de (örneğin, bkz., Adi, 2015; Hermida & Hernandez-Santaolalla, 2018; Kyriakidou & Osuna, 2017; Mosca, 2010; Nefes, 2017; Oz, 2016;

Sandoval-Almazan & Gil-Garcia, 2014) her iki yöntemi birlikte kullanmışlardır. Grafik 3'te görülebileceği gibi, nicel yöntemler (46%), nitel yöntemlere (28%) oranla daha fazla tercih edilmiştir.

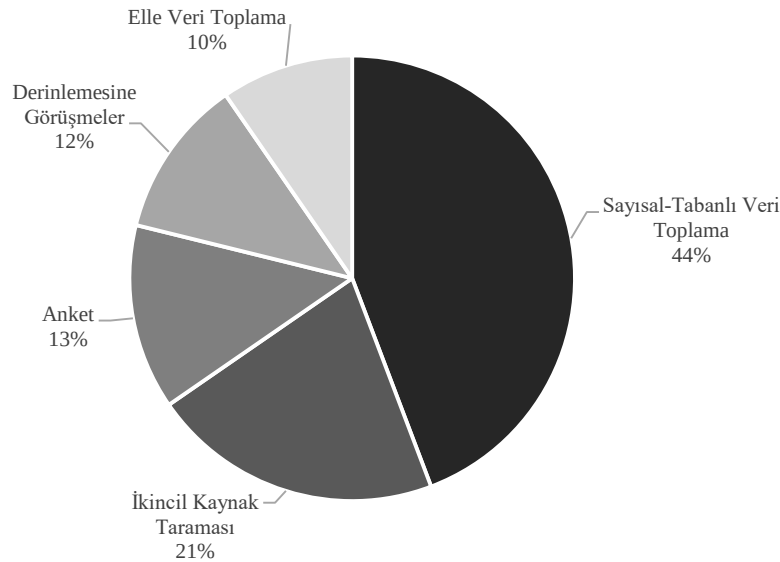
Nicel ve nitel yöntemi kullanan araştırmacılar büyük oranda içerik analizini kullanmışlardır. Bunun başlıca nedeni, bu çalışmalarda ağırlıklı olarak sosyal medya verisinin incelenmekte oluşudur. Sosyal medya verisi, büyüklüğüyle ama daha da önemlisi çok katmanlı yapısıyla içerik analizi için oldukça elverişli bir özellik göstermektedir. Nitel yöntem başvuranlar ise içerik analizi yanında, söylem analizini de kullanmışlardır. Bu yöntem, niteliksel içerik analiziyle benzeşse de bazı araştırmacılar (Aouragh & Alexander, 2011; Chrona & Bee, 2017; Liu, 2015; Olorunnisola & Martin, 2013) özellikle de tweet içeriklerini incelemek ya da sosyal medya kullanıcılarıyla derinlemesine görüşmeler yapmak söz konusu olduğunda söylem analizini kullandıklarını özellikle belirtmişlerdir.

Sosyal medya verisi, toplumsal yapıları ağ kuramı üzerinden incelemeye yarayan bir analiz türü olan sosyal ağ analizi için de oldukça elverişlidir. Bu yolla, aktörlerin karşılıklı etkileşimi, belirli algoritmik hesaplamalarla (in-degree, out-degree, betweenness, closeness, vb.) toplumsal yapılar içerisinde birbirleriyle kurdukları ilişkiler üzerinden çözümlenmektedir. İlgili literatürde sosyal ağ analizi (örneğin, bkz., González-Bailón & Wang, 2016; Ketabchia, Asadpourab & Tabatabaeia, 2013; Park, Lim & Park, 2015; Theocharis, 2013; Tremayne, 2014) ikincil araştırma yöntemiyle aynı oranda (ikisi de 13%) kullanılmıştır.

Veri Toplama Teknikleri: Kullanılan Araçlar

Mevcut literatürün, sosyal medya araçları üzerinde yoğunlaşması, veri toplama tekniklerinden hangisinin kullanılacağı konusunda belirleyici olmuş görünmektedir. Bu kapsamda ilk dikkati çeken nokta, sayısal-tabanlı veri toplama tekniklerinin, diğer tekniklere oranla daha çok yeğlenmiş olmasıdır.

Grafik 4: Veri toplama teknikleri

Sayısal-tabanlı veri toplama teknikleri çerçevesinde, sosyal medyadan veriler birkaç farklı yöntemle çekilebilmektedir (Kıyan & Dikmen, 2019). Bunlardan ilki, Web API'lerini (Application Programming Interfaces – Uygulama Programlama Arayüzleri) kullanmaktır. Araştırmacıların bu yöntemi kullanabilmesi için kod yazma ve program yapma becerisine sahip olması gerekmektedir. Bilgisayar programlarının birbirleriyle konuşma yöntemleri

olarak tanımlayabileceğimiz API'ler aslında bilgisayarları birbirine bağlayan araçlardır. Temel olarak iki grup API'den söz edilebilir. İlk gruptakiler yalnızca özel koşullarda erişime izin verdiği için sınırlandırılmış API'lerdir. İkinci gruptakiler ise herkesin erişimine açık olduğu için kamusaldır (Janetzko, 2017). Sosyal medya platformları, örneğin Twitter, ikinci tür API'leri kullanmaktadır ve bu sayede yüz yüze görüşme ya da anketin sunduğundan çok daha fazla veriye Twitter üzerinde ulaşma olanağı doğmaktadır. Sosyal medyadan veri çekmekte kullanılan yöntemlerden ikincisi, program kullanma becerisi isteyen üçüncü parti uygulamalarını kullanmaktır. Genelde ücretli ve ücretsiz olmak üzere iki versiyonu bulunan üçüncü parti uygulamaları da araştırmacılara oldukça fazla veri toplama imkânı tanımaktadır. Bu amaçla kullanılan üçüncü yöntem de veriyi doğrudan satın almaktır. Bu yöntem, veriyi elde etmenin en kolay yolu olmakta birlikte aynı zamanda en pahalı olanıdır. Sosyal medya şirketleri kullanıcılarca üretilen verilerin ticari potansiyelini (Felt, 2016) keşfettikçe, veri toplamaya sınırlama getirmeye başlamışlardır. Nitekim Twitter, 2011 yılından itibaren API kullanım politikalarında değişiklikler yapmıştır. Bu durumda, Twitter verilerine erişmek ve bu verileri toplamak araştırmacılar açısından zor ve maliyetli olmaya başlamıştır. Bu başlık altında yer alan diğer yöntem de verinin manuel olarak, yani elle taranarak toplanmasıdır ki bu yöntem araştırmacılara oldukça sınırlı veri toplama olanağı sunmaktadır.

İlk üç yöntem, birlikte, sayısal veri toplama tekniğini oluşturmaktadır. Grafik 4'te görülebileceği gibi, araştırmacılar (örneğin, bkz., Bennett, Segerberg & Walker, 2014; Borge-Holthoefer vd., 2011; Earl vd., 2013; Ketabchia, Asadpourab & Tabatabaieia, 2013; Lotan vd., 2011; Park, Lim & Park, 2015; Spiro & Monroy-Hernandez, 2016; Steinert-Threlkeld vd., 2015; Thorson vd., 2013) en çok sayısal-tabanlı yöntemi tercih etmişlerdir (44%). Verilerin elle toplanması ise (Hermida & Hernandez-Santaolalla, 2018; Nefes, 2017; Smith, Men & Al-Sinan, 2015; Theocharis, 2013) daha az tercih edilmiştir (10%). Bunların dışında araştırmacılar (Ahy, 2016; Aouragh & Alexander, 2011; Harlow, 2011; Hensby, 2017; Kavada, 2015), derinlemesine görüşme tekniğini, ikincil kaynak taramasını (Costanza-Chock, 2012; Lim, 2012; Rane & Salem, 2012; Olorunnisola & Martin, 2013; Oz, 2016; Tudoroiu, 2014; Wolfsfeld, Segev & Sheaffer, 2013) ve anket uygulamasını (Boyle & Schmierbach, 2009; Chen, Ping & Chen, 2015; Giglou, d'Haenens & Ogan, 2016; Lee, 2018; Lee, So & Leung, 2015; Mosca, 2010; Scherman, Arriagada & Valenzuela, 2015) kullanmışlardır. Bu üç teknik içinde en fazla tercih edilen ikincil kaynak taraması olurken (21%), onu anket (13%) ve derinlemesine görüşme teknikleri (12%) takip etmiştir.

Toplumsal Hareketler ve Medyanın Rolü

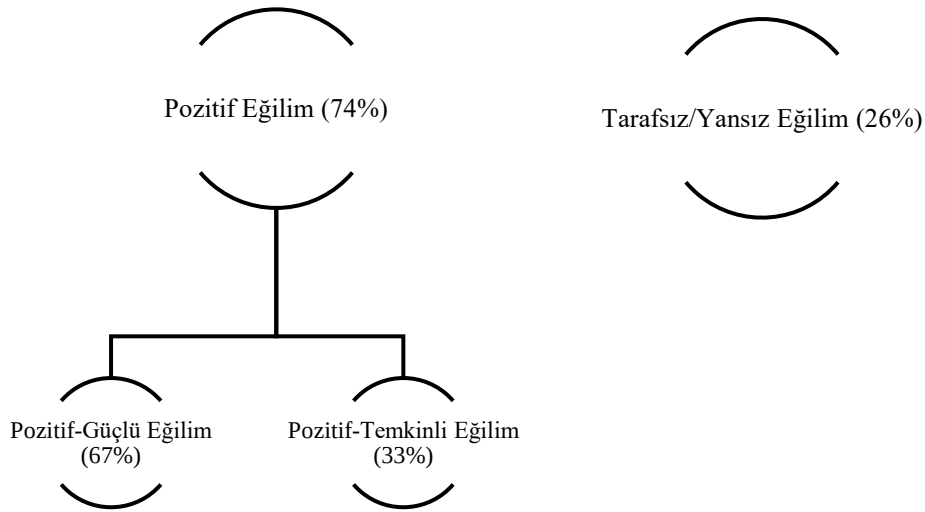
Literatürdeki ilgi çekici tartışmalardan birisi, hiç kuşkusuz, toplumsal hareketlerde bir rolü-işlevi olduğu varsayılan teknolojiye yapılan vurguda ortaya çıkmaktadır. Kidd & McIntosh (2016) teknolojinin toplumsal hareketlerdeki rolünü inceleyen araştırmacıları, teknolojiye yaklaşımlarını temel alarak, üçe ayırmaktadır: (i). İyimserciler, (ii). Şüpheciler, (iii). Bu ikisi arasında duranlar. Buna göre, söz konusu tartışmalarda, Shirky (2011) iyimser yaklaşımı temsil ederken, Morozov (2011) gibi isimler şüpheli kanadı temsil etmektedirler. Birinci kanat, toplumsal hareketleri doğrudan teknolojiyle ilişkilendirirken, ikinci kanat teknolojinin rolünü önemsizleştirmektedir. Literatürde, bu iki kanat arasında duranlar (Aouragh & Alexander, 2011; Comunello & Anzera, 2012) ise daha temkinli bir yaklaşım sergileyerek, teknolojiyi ne tümüyle 'ana neden', ne de tümüyle 'etkisiz unsur' olarak görmektedirler.

Son dönem toplumsal hareketlerle sosyal medya arasında kurulan ilişki oldukça güçlüdür. Nitekim gerek bilimsel çalışmalarda gerekse de popüler basında ve dergilerde 'Facebook revolution' (Facebook devrimi), 'the revolution will be tweeted' (devrim tweetlenecek) ya da 'the revolution will not be tweeted' (devrim tweetlenmeyecek) türünden

söylemlerle sıkça karşılaşılmaktadır. Özellikle Gladwell'in (2010) çalışması bu türden söylemlerin önünü açmıştır.

Ele alınan literatürde araştırmacılar iletişim araçlarının rolünü incelerken iki temel hat üzerinde toplanmışlardır. Birinci hattakiler, iletişim araçlarının rolünü pozitif olarak ele alırken (74%), ikinci hattakiler, bu rolü değerlendirirken daha tarafsız/yansız bir tutum sergilemişlerdir (26%). Pozitif hattaki araştırmacılar, iletişim araçlarının toplumsal hareketlerde olumlu bir rol oynadığı görüşünü paylaşmaktadırlar. Yansız tutum sergileyen hattaki araştırmacılar ise iletişim araçlarının rolünü somut olarak ortaya koymaktan kaçınma eğilimindedirler. Öte yandan, iletişim araçlarının rolünü olumlayıp pozitif olarak değerlendiren araştırmacılar kendi içlerinde iki gruba ayrılmışlardır. İlk gruptakiler (örneğin, bkz., Bennett, Segerberg & Walker, 2014; Borge-Holthoefer vd., 2011; Kavada, 2015; Kharroub & Bas, 2016; Lee, So & Leung, 2015; Smith, Men & Al-Sinan, 2015; Spiro & Monroy-Hernandez, 2016; Suh, Vasi & Chang, 2017; Vatikiotis & Yörük, 2016), bu olumlu bakış konusunda daha güçlü bir tutum sergilerken, ikinci gruptakiler (örneğin, bkz., Aouragh & Alexander, 2011; Eltantawy & Wiest, 2011; Harlow, 2011; Procter, Vis & Voss, 2013; Rane & Salem, 2012; Theocharis vd., 2015; Tudoroio, 2014) temkinli bir tavır göstermektedirler. Örneğin ilk baskın grubu oluşturan ve pozitif-güçlü tutum sergileyen araştırmacılar, toplumsal hareketlerle medya arasında doğrudan bir ilişki kurma eğilimindedirler. Dahası, bu gruptaki kimi araştırmacılar, bir yandan toplumsal hareketin, belirlenimci bir tarzda başlama nedeni olarak iletişim araçlarını, özellikle de Twitter, Facebook ya da YouTube gibi sosyal ağ sitelerini görmektedir.

Grafik 5: Toplumsal Hareketlerde Medyanın Rolü-Genel Eğilimler

İkinci grubu oluşturan ve pozitif-temkinli tutum sergileyen araştırmacılar ise iletişim araçlarının rolünü genelde olumlu görmekle birlikte bu role 'makul' bir sınır çizme eğilimine sahiptirler. Bu yaklaşım içerisinde, teknoloji tek başına belirleyici bir güç olarak ele alınmak yerine diğer toplumsal dinamiklerle birlikte değerlendirilmektedir. Bu yolla, araştırmacılar, toplumsal hareketler ve medya arasındaki ilişkiyi nedensellik (causality) yerine -ki bu, 'teknolojik determinizm' kapısını aralamak olurdu çünkü determinizm önünde sonunda nedensellik ilkesi üzerine temellenmektedir- olumsallık üzerine inşa etmektedirler.

Sonuç

Bir literatür incelemesi olarak adlandırılabilir bu çalışmada, toplumsal hareketleri medya ekseninde ele alan makaleler iletişimsel bakış açılarına göre incelenmiştir. Bu bağlamda, çalışmanın akademik katkısı üç temel notada somutlaşmaktadır.

Bunlardan ilki, ulaşılan sonuçlara ilişkindir. Çalışma kapsamına dahil edilen literatür, beş kategori altında incelemiştir. İlk kategori altında, toplumsal hareketlerin coğrafi dağılımı ve incelenme sıklığı araştırılmış ve ilgili literatürün Arap Baharı, Occupy Wall Street, Gezi Parkı ve Indignados protestoları üzerinde diğerlerine oranla daha fazla yoğunlaştığı sonucuna varılmıştır. İkinci kategori altında, hangi iletişim araçlarının daha çok ele alındığı üzerinde durulmuş ve ilgili literatürün yeni medyayı geleneksel medyaya oranla daha sık incelediği sonucuna varılmıştır. Bu kapsamda, araştırmacıların sosyal medyayı, özellikle de Twitter'ı, oldukça sık analiz ettikleri görülmüştür. Üçüncü ve dördüncü kategoriler altında, toplumsal hareketlerin hangi metodoloji kullanılarak analiz edildiğine ve bu amaçla hangi veri toplama tekniklerinden yararlanıldığına bakılmıştır. Bu bağlamda, literatürün niteliksel ve niceliksel içerik analizini yoğun bir biçimde kullandığı, ayrıca sosyal ağ analizinden de sıklıkla yararlandığı belirlenmiştir. Araştırmacılar, ayrıca, ikincil araştırma tekniğine de başvurmuşlardır. İlgili literatürün sosyal ağ siteleri üzerine yoğunlaşması, veri toplama tekniklerinin seçiminde belirleyici olmuş görünmektedir. Nitekim araştırmacıların en çok sayısal-tabanlı veri toplama tekniklerinden yararlandığı gözlemlenmiştir. Bunu, ikincil kaynak taraması, anket, derinlemesine görüşme ve elle veri toplama teknikleri izlemiştir. Beşinci ve son kategori altında, araştırmacıların iletişim araçlarının toplumsal hareketlerdeki rolüne ilişkin yaklaşımları irdelenmiştir. Bu bağlamda ilgili literatürde iki hat ortaya çıkmaktadır. İlk hattaki araştırmacılar, iletişim araçlarının toplumsal hareketlere pozitif yönde katkı sağladığı görüşündedirler. İkinci hattaki araştırmacıların ise daha yansız bir tutum sergiledikleri gözlemlenmiştir. İlginç bir biçimde, hiçbir araştırmacı, toplumsal hareketlerde iletişim araçlarının rolüne ilişkin olumsuz bir tutum takınmamıştır. Buna karşın, bir ayrışmadan söz edilebilecekse o da pozitif-olumlu eğilim gösteren araştırmacıların kendi içinde iki hatta ayrılması olmuştur. Buna göre, ilk hat, güçlü bir olumsuzluk, ikinci hat ise daha temkinli bir tavır sergilemiştir.

İkincisi, ilgili literatürün eksik bıraktığı yöne ilişkindir. Castells (2009), iletişim araçlarının başlayan bir toplumsal hareket için olduğu kadar bunu bertaraf etme çabasındaki karşıt hareketler için de olanaklar içerdiğine dikkat çekmektedir. Castells'in bu tespiti toplumsal hareketlerin iki cepheli bir karaktere sahip olabileceğini göstermesi açısından önemlidir. Gerçekten de günümüzdeki toplumsal hareketlerde protestocular yanında iktidarlar da yeni iletişim araçlarından geniş bir biçimde yararlanmaktadırlar. Bu, siyasal iktidarların deneyimledikleri toplumsal hareketlerden önemli dersler çıkardıkları anlamına gelmektedir. Hopkins (2014, s. 17, 19), Malezya örneğini incelediği çalışmasında, siyasal iktidarın sosyal medyayı ulus üzerinde hegemonya kurmanın bir aracı olarak kullandığına dikkat çekerken, hükümetin sosyal medya kullanımındaki yenilikçi yönüne vurgu yapmaktadır. Hopkins'e göre, eski Başbakan Abdullah Ahmad Badawi 2008'deki seçimleri kaybettiğinde, internet kanalıyla iktidarına karşı yürütülen muhalefete göndermede bulunarak aslında internet savaşını yani siber savaşını kaybettiklerini ilan etmişti. Hopkins, çalışmasında, bundan önemli dersler çıkaran şimdiki Başbakan Najib Razak'ın Facebook ve Twitter'ı daha stratejik kullandığına dikkat çekmektedir. Shirky (2011) ise, Çin örneğini incelediği çalışmasında, politikacıların online ağlarda dönen tartışmalara geçmişe göre daha yakından dikkat kesildiklerini belirtmektedir. Böylece, siyasal iktidar, toplumsal bir harekete dönüşmeden, sorunları kaynağında teşhis edip çözümler geliştirebilmektedirler. Gerçekte var olan durum iki cepheli olmakla birlikte, ilgili literatür ilk cepheyi yani protestocuların iletişim araçlarını kullanım pratiklerini yoğun bir biçimde tahkim ederken ikinci cephe yani iktidarların bu araçları kullanım pratikleri ihmale uğramıştır.

Üçüncü ve sonuncu nokta ise çalışmanın sınırlılıklarına ilişkindir. İlk sınırlama, örneklemin temsil yeteneğiyle ilişkilidir. Bu bağlamda, okuyucuya, ele alınan literatürün geneli yansıtmadığını hatırlatmak yararlı olacaktır. Zira, toplumsal hareketleri iletişimsel açıdan ele alan çalışmaların toplam sayısı bilinmediği için hangi oranda bir örneklem genişliğinin temsil kabiliyetine sahip olduğu belirlenememiştir. Yine de eldeki çalışmanın toplumsal hareketleri iletişim ekseninde inceleyen makalelere ilişkin önemli çıkarımlar sunduğunu belirtmek yanlış olmayacaktır. İkinci sınırlama kullanılan yöntemle ilişkindir. Bu kapsamda, mevcut literatürde toplumsal hareketlerle medyanın nasıl ilişkilendirildiği sorgulanırken araştırmacılar, kullanılan niteliksel içerik çözümlemesi temelinde, belirli kategorilere yerleştirilmiştir (pozitif, yansız, pozitif-güçlü vb.). Bu kategorileştirme yazarın öznel düşüncülerinden bağımsız olmamış, hatta ondan güçlü biçimde etkilenmiştir.

Kaynakça

- Adi, A. (2015). Occupy PR: An analysis of online media communications of Occupy Wall Street and Occupy London. *Public Relations Review*, 41 (4), 508- 514. doi:10.1016/j.pubrev.2015.06.001
- Ahy, M. H. (2016). Networked Communication and the Arab Spring: Linking broadcast and social media. *New Media & Society*, 18(1), 99-116. doi:10.1177/1461444814538634
- Aouragh, M. & Alexander, A. (2011). The Egyptian experience: Sense and nonsense of the Internet Revolution. *International Journal of Communication*, 5, 1344-1358
- Bellei, C., Cabalin, C. & Orellana, V. (2014). The 2011 Chilean student movement against neoliberal educational policies. *Studies in Higher Education*, 39(3), 426-440. doi:10.1080/03075079.2014.896179
- Bengtsson, M. (2016). How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, 2, 8–14. doi:10.1016/j.npls.2016.01.001
- Bennett, W. L. & Segerberg, A. (2012). The logic of connective action. *Information, Communication & Society*, 15(5), 739-768. doi:10.1080/1369118X.2012.670661
- Bennett, W. L., Segerberg, A. & Walker, S. (2014). Organization in the crowd: Peer production in large-scale networked protests. *Information, Communication & Society*, 17(2), 232-260. doi:10.1080/1369118X.2013.870379
- Bode, L. & Dalrymple, K. E. (2016). Politics in 140 characters or less: Campaign communication, network interaction, and political participation on Twitter. *Journal of Political Marketing*, 15(4), 311-332. doi: 10.1080/15377857.2014.959686
- Borge-Holthoefer J, Rivero A, García I, Cauhé E, Ferrer A, Ferrer D, vd. (2011). Structural and dynamical patterns on online social networks: The Spanish May 15th Movement as a case study. *PLoS ONE*, 6(8), 1-8. doi:10.1371/journal.pone.0023883
- Boulianne, S. (2015). Social media use and participation: A meta- analysis of current research. *Information, Communication & Society*, 18(5), 524-538. doi: 10.1080/1369118X.2015.1008542
- Boyle, M. P. & Schmierbach, M. (2009). Media use and protest: The role of mainstream and alternative media use in predicting traditional and protest participation. *Communication Quarterly*, 57(1), 1-17. doi:10.1080/01463370802662424
- Calderaro, A. (2010). Empirical analysis of political spaces on the internet: The role of e-mailing lists in the organization of alter-globalization movements. *International Journal of E-Politics*, 1(1), 73–87. doi:10.4018/jep.2010102205

-
- Carty, V. (2015). *Wired and mobilizing: Social movements, new technology, and electoral politics*. New York: Routledge.
- Castells, M. (2009). *Communication power*. Oxford: Oxford University Power.
- Castells, M. (2015). *Networks of outrage and hope: Social movements in the internet age*. Cambridge: Polity.
- Chen, H. T., Ping, S. & Chen, G. (2015). Far from reach but near at hand: The role of social media for cross-national mobilization. *Computers in Human Behavior*, 53, 443-451. doi:10.1016/j.chb.2015.05.052
- Chrona, S. & Bee, C. (2017). Right to public space and right to democracy: The role of social media in Gezi Park. *Research and Policy on Turkey*, (2)1, 49-61, doi:10.1080/23760818.2016.1272267
- Comunello, F. & Anzera, G. (2012). Will the revolution be tweeted? A conceptual framework for understanding the social media and the Arab Spring. *Islam and Christian-Muslim Relations*, 23(4), 453-70. doi:10.1080/09596410.2012.712435
- Costanza-Chock, S. (2012). Mic Check! Media cultures and the Occupy movement. *Social Movement Studies*, 11(3-4), 375-385. doi:10.1080/14742837.2012.710746
- Diamond, L. (2016). *In search of democracy*. New York: Routledge.
- Earl, J., Hurwitz, H. M., Mesinas, A. M., Tolan, M. & Arlotti, A. (2013). This protest will be tweeted. *Information, Communication & Society*, 16(4), 459-478. doi:10.1080/1369118X.2013.777756
- Edwards, G. (2014). *Social movements and protests*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eltantawy, N. & Wiest, J. B. (2011). Social media in the Egyptian revolution: Reconsidering resource mobilization theory. *International Journal of Communication*, 5, 1207-1224
- Fahmi, W. S. (2009). Bloggers' street movement and the right to the city. (Re)claiming Cairo's real and virtual "spaces of freedom." *Environment and Urbanization*, 21(1), 89-107. doi: 10.1177/0956247809103006
- Felt, M. (2016). Social media and the social sciences: How researchers employ big data analytics. *Big Data & Society*, 1, 1-15. doi: 10.1177/2053951716645828
- Gerbaudo, P. (2012). *Tweets and the streets: Social media and contemporary activism*. London: Pluto.
- Giglou, R. I., d'Haenens, L. & Ogan, C. (2016). Turkish diasporic responses to the Taksim Square protests: Legacy media and social media uses in Belgium, the Netherlands and Germany. *Telematics and Informatics*, 34, 548-559, doi:10.1016/j.tele.2016.09.012
- Gladwell, M. (2010). Small change: Why the revolution will not be tweeted. *The New Yorker* 4, 42-49.
- González-Bailón, S. & Wang, N. (2015). Networked discontent: The anatomy of protest campaigns in social media. *Social Networks*, 44, 95-104. doi:10.1016/j.socnet.2015.07.003
- González-Bailón, S., Borge-Holthoefer, J. & Moreno, Y. (2013). Broadcasters and hidden influentials in online protest diffusion. *American Behavioral Scientist*, 57(7), 943-965. doi:10.1177/0002764213479371
-

-
- Harlow, S. (2011). Social media and social movements: Facebook and an online Guatemalan justice movement that moved offline. *New Media & Society*, 14(2), 225-243. doi:10.1177/1461444811410408
- Harlow, S., Salaverria, R., Kilgo, D. K. & Garcia-Perdomo, V. (2017). Protest paradigm in multimedia: Social media sharing of coverage about the crime of Ayotzinapa, Mexico. *Journal of communication*, 67, 328-349. doi:10.1111/jcom.12296
- Hensby, A. (2017). Open networks and secret Facebook groups: Exploring cycle effects on activists' social media use in the 2010/11 UK student protests. *Social Movement Studies*, 16(4), 466-478. doi:10.1080/14742837.2016.1201421
- Hermida, H. & Hernández-Santaolalla, V. (2018). Twitter and video activism as tools for counter-surveillance: the case of social protests in Spain, Information. *Communication & Society*, 21(3), 416-433. doi:10.1080/1369118X.2017.1284880
- Hopkins, J. (2014). Cybertroopers and tea parties: Government use of the internet in Malaysia. *Asian Journal of Communication*, 24(1), 5-24. doi:10.1080/01292986.2013.851721
- Jaafar, R. & Stephan, M. J. (2009). Lebanon's independence intifada: How an unarmed insurrection expelled Syrian forces. M. J. Stephan (Ed.), *Civilian jihad nonviolent struggle, democratization, and governance in the Middle East* (169-182). New York: Palgrave Macmillan.
- Janetzko, D. (2017). The role of APIs in data sampling from social media. L. Sloan & A. Quan-Haase (Ed.), *The Sage handbook of social media research methods* (146-160). UK: Sage Publications.
- Jungherr, A. (2016). Twitter use in election campaigns: A systematic literature review. *Journal of Information Technology & Politics*, 13(1), 72-91. doi:10.1080/19331681.2015.1132401
- Kavada, A. (2015). Creating the collective: Social media, the Occupy Movement and its constitution as a collective actor. *Information, Communication & Society*, 18(8), 872-886, doi:10.1080/1369118X.2015.1043318
- Ketabchia, K., Asadpourab, M. & Tabatabaieia, S. A. (2013). Mutual influence of Twitter and postelection events of Iranian presidential election. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 100, 40-56. doi:10.1016/j.sbspro.2013.10.698
- Kharroub, T. & Bas, O. (2016). Social media and protests: An examination of Twitter images of the 2011 Egyptian revolution. *New Media & Society*, 18(9) 1973-1992 doi:10.1177/1461444815571914
- Kıyan, Z. & Dikmen, E. Ş. (2019). Using Twitter as a research tool: Opportunities and limitations. I. Chiluwa & G. Bouvier (Eds), *Twitter: Global perspectives, uses and research techniques* (Yayın aşamasında).
- Kidd, D. & McIntosh, K. (2016). Social media and social movements. *Sociology Compass*, 10(9), 785-794. doi:10.1111/soc4.12399
- Kyriakidou, M., & Osuna, O. J. J. (2017). The Indignados protests in the Spanish and Greek press: Moving beyond the 'protest paradigm'? *European Journal of Communication*, 32(5), 457-472. doi:10.1177/0267323117720342
-

- Lee, F. L. F. (2018). Internet alternative media, movement experience, and radicalism: The case of post-Umbrella Movement Hong Kong. *Social Movement Studies*, 17(2), 219-233. doi:10.1080/14742837.2017.1404448
- Lee, P. S. N., So, C. Y. K. & Leung, L. (2015). Social media and Umbrella Movement: Insurgent public sphere in formation. *Chinese Journal of Communication*, 8(4), 356-375. doi:10.1080/17544750.2015.1088874
- Lim, M. (2012). Clicks, cabs, and coffee houses: Social media and oppositional movements in Egypt, 2004–2011. *Journal of Communication*, 62(2), 231-248. doi:10.1111/j.1460-2466.2012.01628.x
- Liu, Y. (2015). Tweeting, re-tweeting, and commenting: Microblogging and social movements in China. *Asian Journal of Communication*, 25(6), 567-583. doi:10.1080/01292986.2015.1013971
- Lotan, G., Graeff, E., Ananny, M., Gaffney, D., Pearce, I. & boyd, d. (2011). The revolutions were tweeted: Information flows during the 2011 Tunisian and Egyptian Revolutions. *International Journal of Communication*, 5, 1375-1405
- Morozov, E. (2011). *The net delusion: How not to liberate the World*. London: Penguin.
- Mosca, L. (2010). From the streets to the net? The political use of the internet by social movements. *International Journal of E-Politics*, 1(1), 1-21. doi:10.4018/jep.2010102201
- Nefes, T. S. (2017). The impacts of the Turkish government 's conspiratorial framing of the Gezi Park protests. *Social Movement Studies*, 16(5), 610-622. doi:10.1080/14742837.2017.1319269
- Neumayer, C. & Rossi, L. (2018). Images of protest in social media: Struggle over visibility and visual narratives. *New Media & Society*, 20(11), 4293-4310. doi:10.1177/1461444818770602
- Olorunnisola, A. A. & Martin, B. L. (2013). Influences of media on social movements: Problematizing hyperbolic inferences about impacts. *Telematics & Informatics*, 30, 275-288. doi:10.1016/j.tele.2012.02.005
- Oz, M. (2016). Mainstream media's coverage of the Gezi protests and protesters' perception of mainstream media. *Global Media and Communication*, 12(2), 177–192. doi:10.1177/1742766516653164
- Özen, H. (2013). Toplumsal Hareketlerin 'Siyasi' Rolü: Rasyonalist Yaklaşımların Eleştirel Bir Değerlendirmesi. *SBF Dergisi*, 68(3), 37-61.
- Park, S. J., Lim, Y. S. & Park, H. W. (2015). Comparing Twitter and YouTube networks in information diffusion: The case of the 'Occupy Wall Street' movement. *Technological Forecasting and Social Change*, 95(1), 208-217. doi:10.1016/j.techfore.2015.02.003
- Price, S. & Sabido, R. S. (ed) (2015). *Contemporary protest and the legacy of dissent*. London: Rowman & Littlefield.
- Procter, R., Vis, F. & Voss, A. (2013). Reading the riots on Twitter: Methodological innovation for the analysis of big data. *International Journal of Social Research Methodology*, 16(3), 197-214, doi:10.1080/13645579.2013.774172
- Rane, H. & Salem, S. (2012). Social media, social movements and the diffusion of ideas in the Arab uprisings. *Journal of International Communication*, 18(1), 97-111. doi:10.1080/13216597.2012.662168

-
- Sandoval-Almazan, R. Gil-Garcia, J.R. (2014). Towards cyberactivism 2.0? Understanding the use of social media and other information technologies for political activism and social movements. *Government Information Quarterly*, 31(3), 365-378. doi:10.1016/j.giq.2013.10.016
- Scherman, A., Arriagada, A. & Valenzuela, S. (2015). Student and environmental protests in Chile: The role of social media. *Politics*, 35(2), 151-171. doi:10.1111/1467-9256.12072
- Segesten, A. D. & Bossetta, M. (2017). A typology of political participation online: How citizens used Twitter to mobilize during the 2015 British general elections. *Information, Communication & Society*, 20(11), 1625-1643. doi:10.1080/1369118X.2016.1252413
- Shirky, C. (2011). The political power of social media: Technology, the public sphere, and political change. *Foreign Affairs*, 90(1), 28-41.
- Smith, B. G., Men, R. L. & Al-Sinan, R. (2015). Tweeting Taksim: Communication power and social media advocacy in the Taksim Square protests. *Computers in Human Behavior*, 50, 499-507. doi:10.1016/j.chb.2015.04.012
- Spiro, E. S. & Monroy-Hernández, A. (2016). Shifting stakes: Understanding the dynamic roles of individuals and organizations in social media protests. *PLoS ONE*, 11(10), 1-16. doi:10.1371/journal.pone.0165387
- Steinert-Threlkeld, Z. C., Mocanu, D., Vespignani, A. & Fowler, J. (2015). Online social networks and offline protest. *EPJ Data Science*, 4(1), 1-9. doi:10.1140/epjds/s13688-015-0056-y
- Suh, C. S., Vasi, I. B. & Chang, P. Y. (2017). How social media matter: Repression and the diffusion of the Occupy Wall Street Movement. *Social Science Research*, 65, 282-293
- Theocharis, Y. & Lowe, W. (2016). Does Facebook increase political participation? Evidence from a field experiment. *Information, Communication & Society*, 19(10), 1465-1486. doi:10.1080/1369118X.2015.1119871
- Theocharis, Y. (2013). The wealth of (Occupation) networks? Communication patterns and information distribution in a Twitter protest network. *Journal of Information Technology & Politics*, 10(1), 35-56, doi:10.1080/19331681.2012.701106
- Theocharis, Y., T., Lowe, W., van Deth, J. W. & García-Albacete, G. (2015). Using Twitter to mobilize protest action: online mobilization patterns and action repertoires in the Occupy Wall Street, Indignados, and Aganaktismenoi movements. *Information, Communication & Society*, 18(2), 202-220. doi:10.1080/1369118X.2014.948035
- Thorson, K., Driscoll, K., Ekdale, B., Edgerly, S., Thompson, L. G., Schrock, A., Swartz, L., Vraga, E. K. & Wells, C. (2013). YouTube, Twitter and the Occupy Movement: Connecting content and circulation practices. *Information, Communication & Society*, 16(3), 421-451. doi:10.1080/1369118X.2012.756051
- Tremayne, M. (2014). Anatomy of protest in the digital era: A network analysis of Twitter and Occupy Wall Street. *Social Movement Studies*, 13(1), 110-126. doi:10.1080/14742837.2013.830969
- Tudoroiu, T. (2014). Social media and revolutionary waves: The case of the Arab Spring. *New Political Science*, 36(3), 346-365, doi:10.1080/07393148.2014.913841
-

Vatikiotis, P. & Yörük, Z. F. (2016). Gezi movement and the networked public sphere: A comparative analysis in global context. *Social Media + Society*, 2(3), 1–12. doi:10.1177/2056305116662184

We Are Social (2018). Digital in 2018: Global overview. Erişim tarihi: 19 Ocak 2018, <https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>

Wolfsfeld, G., Segev, E. & Sheaffer, T. (2013). Social media and the Arab Spring: Politics comes first. *The International Journal of Press/Politics*, 18(2), 115-137. doi:10.1177/1940161212471716

Ek 1: Literatür taramasına ilişkin incelemenin toplu görünümü

Yazar	İncelenen Toplumsal Hareket	Analiz Edilen İletişim Aracı	Kullanılan Metodoloji	Veri Toplama Tekniği (Araçlar)	Medyanın Rolü
Thorson vd., 2013	Occupy Wall Street	YouTube, Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Radian6, Gnip PowerTrack	Yansız
Park, Lim & Park, 2015	Occupy Wall Street	YouTube, Twitter	Sosyal Ağ Analizi	NodeXL	Yansız
Adi, 2015	Occupy Wall Street	Twitter, Web Sayfaları	Nicel ve Nitel Analiz (İçerik Analizi)	Foller, Klout, Ahrefs	Yansız
Fahmi, 2009	Blogger Gösterileri	Bloglar	Nitel Analiz (İçerik Analizi)	Derinlemesine Görüşmeler	Pozitif-Güçlü
Vatikiotis & Yörük, 2016	Gezi Parkı	Televizyon, Twitter	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Güçlü
Scherman, Arriagada & Valenzuela, 2015	2011 Protestoları	Facebook, Twitter	Nicel Analiz	Anket	Pozitif-Temkinli
González-Bailóna & Wang, 2016	Indignados, Occupy Wall Street	Twitter	Sosyal Ağ Analizi	Twitter API	Yansız
Smith, Men & Al-Sinan, 2015	Gezi Parkı	Twitter	Nitel Analiz (İçerik Analizi)	Elle Veri Toplama	Pozitif-Güçlü
Aouragh & Alexander, 2011	Arap Baharı	İnternet	Nitel Analiz (İçerik Analizi, Söylem Analizi)	Derinlemesine Görüşmeler	Pozitif-Temkinli
Olorunnisola & Martin, 2013	Arap Baharı, Soweto ve Rwanda Hareketi, Kenya Protestoları	Gazete	Nitel Analiz (Söylem Analizi)	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Temkinli
Steinert-Threlkeld vd., 2015	Arap Baharı	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	GDELT	Pozitif-Güçlü
Harlow, 2011	Rodrigo Rosenberg Olayı	Facebook	Nitel Analiz (İçerik Analizi)	Derinlemesine Görüşmeler	Pozitif-Temkinli
Chen, Ping & Chen, 2015	Sunflower Hareketi	Facebook	Nicel Analiz	Anket	Pozitif-Güçlü
Ahy, 2016	Arap Baharı	Sosyal medya, Televizyon	Nitel Analiz (İçerik Analizi)	Derinlemesine Görüşmeler, NVivo	Yansız
Ketabchia,	Yeşil Hareketi	Twitter	Sosyal Ağ	Twitter API	Yansız

Asadpourab & Tabatabaiea, 2013			Analizi, Nicel Analiz (İçerik Analizi)		
Spiro & Monroy-Hernandez, 2016	Öğrenci İsyanları, Otobüs Protestoları	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Twitter Firehose	Pozitif-Güçlü
Sasha Costanza-Chock, 2012	Occupy Wall Street	Geleneksel ve Yeni Medya	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Yansız
Boyle & Schmierbach, 2009	-	Geleneksel ve Yeni Medya	Nicel Analiz	Anket	Pozitif-Güçlü
Sandoval-Almazan & Gil-Garcia, 2014	Zapatista Hareketi, InternetNecesario ve I'm 132	Geleneksel ve Yeni Medya	Nitel ve Nicel Analiz (İçerik Analizi)	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Güçlü
Comunello & Anzera, 2012	Arap Baharı	Sosyal Medya	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Yansız
González-Bailón, Borge-Holthoefer & Moreno, 2013	Indignados	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Twitter API	Pozitif-Güçlü
Borge-Holthoefer vd., 2011	Indignados	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi), Sosyal Ağ Analizi	SMMART Platform	Pozitif-Güçlü
Chrona & Bee, 2017	Gezi Parkı	Twitter, Facebook	Nitel Analiz (Söylem Analizi)	-	Pozitif-Güçlü
Mosca, 2010	İtalyan Küresel Adalet Hareketi, Bolkestein Direktifi Gösterileri	İnternet	Nicel Analiz	Anket	Pozitif-Temkinli
Calderaro, 2010	G8 Protestoları	E-Posta Listeleri	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	-	Pozitif-Güçlü
Wolfsfeld, Segev & Sheaffer, 2013	Arap Baharı	Sosyal Medya	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Temkinli
Bellei, Cabalin & Orellana, 2014	2011 Öğrenci Hareketi	Yeni Medya	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Temkinli
Tudoroio, 2014	Arap Baharı	Sosyal medya	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Temkinli
Kharroub & Bas, 2016	Arap Baharı	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Topsy	Pozitif-Güçlü
Rane & Salem, 2012	Arap Baharı	Sosyal Medya	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Temkinli
Enjolras, Steen-Johnsen & Wollbeak, 2012	Gül Yürüyüşü	Sosyal Medya	Nicel Analiz	TNS Gallup	Pozitif-Güçlü
Giglou, d'Haenens & Ogan, 2016	Gezi Parkı	Sosyal Medya, Geleneksel Medya	Nicel Analiz	Anket	Pozitif-Güçlü
Lim, 2012	Arap Baharı	Sosyal Medya	İkincil Araştırma	İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Temkinli
Harlow vd., 2017	Ayotzinapa Protestoları	Facebook, Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	NewsWhip	Yansız
Theocharis vd., 2015	Occupy Wall Street, Indignados, Aganaktismenoi	İnternet, Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi), Sosyal Ağ Analizi	Discovertext	Pozitif-Temkinli
Kavada, 2015	Occupy Wall Street	Sosyal Medya	Nitel Analiz (İçerik Analizi)	Derinlemesine Görüşmeler	Pozitif-Güçlü
Bennett, Segerberg &	Occupy Wall Street	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi),	Gnip PowerTrack	Pozitif-Güçlü

Walker, 2014			Sosyal Ağ Analizi		
Eltantawy & Wiest, 2011	Arap Baharı	Facebook, Twitter, Bloglar	Nitel Analiz (İçerik Analizi)	-	Pozitif-Temkinli
Lotan et al., 2011	Arap Baharı	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Twitter API	Yansız
Lee, So & Leung, 2015	Şemsiye Hareketi	Facebook	Nicel Analiz	Anket	Pozitif-Güçlü
Earl et al., 2013	G20 Protestoları	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Twitter API	Pozitif-Güçlü
Neumayer & Rossi, 2018	Blockupy Protestoları	Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	DiscoverText	Yansız
Suh, Vasi & Chang, 2017	Occupy Wall Street	Facebook, Twitter	Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Üçüncü-Parti Uygulamaları	Pozitif-Güçlü
Theocharis, 2013	İngiltere Öğrenci Hareketleri	Twitter	Sosyal Ağ Analizi	Elle veri toplama	Pozitif-Güçlü
Procter, Vis & Voss, 2013	Tottenham Ayaklanmaları	Twitter	Nitel analiz	Twitter API	Pozitif-Temkinli
Lee, 2017	Şemsiye Hareketi	İnternet	Nicel Analiz	Anket	Pozitif-Güçlü
Nefes, 2017	Gezi Parkı	Ekşi Sözlük	Nitel ve Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Elle Veri Toplama	Yansız
Hensby, 2017	İngiltere Öğrenci Hareketleri	Facebook, Twitter	Nitel Analiz (İçerik Analizi)	Derinlemesine Görüşmeler	Pozitif-Güçlü
Kyriakidou & Osuna, 2017	Indignados, Aganaktismenoi	Gazete	Nitel ve Nicel Analiz (İçerik Analizi)	LexisNexis	Yansız
Liu, 2015	Wenzhou Hareketi	Weibo	Nitel Analiz (Söylem Analizi)	Üçüncü-Parti Uygulaması	Pozitif-Güçlü
Hermida & Hernández-Santaolalla, 2018	Gamonal Protestoları	Twitter	Nitel ve Nicel Analiz (İçerik Analizi)	Elle veri toplama	Yansız
Tremayne, 2014	Occupy Wall Street	Twitter	Sosyal Ağ Analizi	PeopleBrowsr	Pozitif-Güçlü
Oz, 2016	Gezi Parkı	Gazete, Twitter	Nitel ve Nicel Analiz (İçerik Analizi, Söylem Analizi)	Elle Veri Toplama ve İkincil Kaynak Taraması	Pozitif-Güçlü